

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ И ДРЖАВНЕ УПРАВЕ
Број: 119-01-00130/2013-05
Датум: 14. јануар 2014. године
Београд

ПОСЕБНИ ПРОТОКОЛ ЗА ПРАВОСУЂЕ У СЛУЧАЈЕВИМА НАСИЉА НАД ЖЕНАМА У ПОРОДИЦИ И ПАРТНЕРСКИМ ОДНОСИМА

УВОД

Посебни протокол за правосуђе у случајевима насиља над женама у породици и партнерским односима (у даљем тексту: Протокол), доноси се на основу Општег протокола о поступању и сарадњи установа, органа и организација у ситуацијама насиља над женама у породици и у партнерским односима (у даљем тексту: Општи протокол) који је усвојен Закључком Владе од 24. новембра 2011. године.

Општим протоколом је прописана обавеза министарства у чијој надлежности су послови за правду (10.2. Општег протокола) да:

- се посебним протоколом детаљније разраде интерни поступци унутар сваког појединог система, у складу са основним принципима и циљевима Општег протокола;
- у оквиру својих надлежности препоруче установама и другим организацијама да детаљно разраде поступање ради боље заштите жена од насиља у породици и у партнерским односима;
- подстичу склапање споразума о сарадњи на локалном нивоу између установа и других организација чија је сарадња неопходна за ефикасно остваривање и спровођење заштите жена од насиља у породици и у партнерским односима. Мере и планове за побољшање сарадње и примене овог Протокола требало би разматрати на састанцима представника различитих установа на нивоу јединица локалне самоуправе.

Општим протоколом прописани су специфични циљеви и то:

- да на општи и једinstвени начин уреди и пружи смернице за поступање, добру праксу и сарадњу између различитих државних органа, организација и других заинтересованих правних лица и појединаца у случајевима насиља у породици;

- да унапреди заштиту жртава и потенцијалних жртава, смањи број неоткривених случајева насиља у породици и повећа удео случајева који су санкционисани;
- да унапреди положај жртве и обезбеди да се све радње предузете током процеса заштите чине у њеном најбољем интересу;
- да се избегну поступци који доводе до секундарне виктимизације жртава насиља у породици;
- постизање општег разумевања сврхе, циљева основних принципа заштите;
- (1. безбедност сигурност жртве је приоритет у раду стручних служби, 2. безбедност и добробит детета кроз осигурање безбедности и подршку аутономији ненасилном родитељу, 3. за насилно понашање је одговоран искључиво учинилац, 4. све интервенције треба да узму у обзир неједнакост моћи између жртве насиља у породици и насилника, 5. поштовање потреба, права и достојанства жртве);
- пружање брзе, благовремене и ефикасне заштите жртвама насиља и то одмах по дешавању насиља, током кривичног или прекршајног поступака, по окончању тих поступака;
- осигурање примене целовитог приступа организовању процеса заштите и подршке женама које трпе насиље у породици, којим ће бити обухваћене све њихове процењене потребе кроз доношење посебних протокола о поступљњу у случајевима насиља над женама у породици и у партнерским односима, којима ће се ближе рагулисати начин поступања сваког од учесника у пружању заштите жртвама;
- подизање свести о феномену насиља у породици међу свим установама и актерима у систему заштите од насиља у породици;

Протокол се доноси у циљу препознавања, спречавања, пружања правне и друге стручне помоћи женама жртвама насиља у породици и партнерским односима, унапређења сарадње са свим учесницима спречавања ове врсте насиља и стварања сигурнијег и праведнијег друштва заснованом на принципу обезбеђења недискриминаторског окружења и поверења жена жртава насиља у породици и партнерским односима у државне и друге органе у остваривању заштите и гарантованих права.

Протоколом се уређују питања имајући у виду: независну судску власт гарантовану Уставом, судски поступак и судске одлуке у случајевима насиља над женама у породици и партнерским односима, а које се заснивају на Уставу, закону, потврђеном међународном уговору и пропису, функцију јавних тужилаца да гоне учиниоце кривичних дела и других кажњивих дела у вези са случајевима насиља над женама у породици и партнерским односима, коју врше на основу Устава, закона, потврђеног међународног споразума и прописа донетог на основу закона.

Протоколом се уређују питања имајући у виду: уставно начело поделе власти на законодавну, извршну и судску; да је Влада Републике Србије носилац извршне власти, а да послове државне управе, између осталих, врше министарства; да је за послове државне управе у области правосуђа надлежно Министарство

правде и државне управе (у даљем тексту: Министарство); да је судска власт независна, да су носиоци судске власти судови, да је јавно тужилаштво самосталан државни орган који гони учиниоце кривичних дела и предузима мере за заштиту уставности и законитости.

1. ЦИЉ ПРОТОКОЛА

Циљ овог протокола је, између осталог, да:

- се примене општи и специфични циљеви Општег протокола у области правосуђа уз придржавање општеприхваћених принципа у заштити жена жртава насиља у породици и партнерским односима;
- обезбеди трајни процес обуке судија, јавних тужилаца, запослених у правосуђу како би се развила и одржала стручност у поступку заштите жена жртава насиља у породици и партнерским односима;
- обезбеди обраду података и њихову јавну доступност у вези са случајевима насиља над женама у породици и партнерским односима;
- се подстакне потписивање појединачних протокола између правосудних органа и институција у јединицама локалне самоуправе у циљу организације система заштите и превенције заснованом на брзом, ефикасном и координисаном поступању сваке од институција у спречавању насиља над женама и пружању помоћи жртвама насиља у породици и партнерским односима – мултисекторска сарадања;
- сви правосудни органи у свом раду активно учествују у препознавању, спречавању, заустављању и сузбијању насиља над женама у породици и партнерским односима;
- у оквиру својих редовних активности, у обављању законом утврђених надлежности, правосудни органи предузму мере по сваком сазнању о физичком насиљу, сексуалном насиљу, психичком насиљу, економском насиљу или другим посебним и специфичним облицима насиља над женама као жртава насиља у породици и партнерским односима и са тим у вези предузму одговарајуће кораке;
- да интерним или другим процедурама судови и јавна тужилаштва разраде поступање ради боље заштите жена од насиља у породици и у партнерским односима у оквиру својих надлежности у складу са законом;
- да правосудни органи сарађују са другим учесницима у организовању заштите и подршке женама жртвама насиља у породици и у партнерским односима као што су: установе, органи и организације које у оквиру својих законом уређених надлежности или програма рада имају обавезу да реализују активности усмерене на препознавање случајева насиља у породици, заустављање насиља, осигурање безбедности, подршку и оснаживању жртве, рехабилитацију жртава насиља у породици и санкционисање учинилаца насиља (полиција, установе социјалне заштите и други пружаоци услуга у систему социјалне заштите, здравствене установе и други облици здравствене службе, установе у систему образовања и васпитања у случајевима када су укључена деца сведоци насиља, судови и јавна тужилаштва – у даљем тексту: Учесници у поступку заштите);

- да судови и јавна тужилаштва као учесници у поступку заштите жена жртава насиља у породици и партнерским односима упознају запослене са садржајем Општег протокола и активностима које треба да се спроведу у његовој имплементацији (у складу су са тачком 10.1 Општег протокола);
- се подстакне предузимање мера чији је циљ обезбеђивање да службена лица за примену принуде и јавни службеници одговорни за примену политике превенције, истраге и кажњавања насиља над женама, буду адекватно обучени у погледу потреба жена у таквим ситуацијама.

2. НАЦИОНАЛНИ НОРМАТИВНИ ОКВИР

1. Кривични законик („Службени гласник РС”, бр. 85/05, 88/05-испр; 107/05 – испр; 72/09, 111/09 и 121/12)
2. Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС”, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13 и 45/13)
3. Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела („Службени гласник РС”, број 85/05)
4. Закон о програму заштите учесника у кривичном поступку („Службени гласник РС”, број 85/05)
5. Закон о прекршајима („Сл. гласник РС”, број 65/2013)
6. Закон о јавном тужилаштву („Сл. гласник РС”, бр. 63/2001, 42/2002, 39/2003, 44/2004 и 61/2005, 46/06, 106/06 – одлука УСРС, 116/08 – др. Закон, 101/2011, 38/2012 одлука УС и 121/12)
7. Закон о заштити података о личности („Службени гласник РС”, бр. 97/08 и 104/09 – др. Закона 68/12 - Одлука Уставног суда и 107/2012)
8. Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима („Службени гласник РС”, бр. 20/09)
9. Закон о посебим мерама за спречавање вршења кривичних дела против полне слободе према малолетним учиниоцима („Службени гласник РС”, број 32/13)
10. Породични закон („Службени гласник РС”, бр. 18/05 и 72/11)
11. Закон о парничном поступку („Сл. гласник РС”, бр. 72/11).

Нормативни оквир обухвата и међународне акте набројане у тачки 3.1. Општег протокола.

Преглед одредаба прописа националног нормативног оквира:

Кривични законик („Службени гласник РС”, бр. 85/05, 88/05-испр; 107/05-испр; 72/09, 111/09 и 121/12)

Имајући у виду специфичне циљеве овог протокола треба узети у обзир одредбе Кривичног законика којим су прописана кривична дела учињена с обзиром на полну припадност жртве. Тако је неопходно имати у виду одредбу члана 54а Кривичног законика којом је прописано да ако је кривично дело учињено из мржње због припадности полу, сексуалне оријентације или родног идентитета другог лица,

ту околност суд цени као отежавајућу околност, осим ако она није прописана као обележје кривичног дела.

Нарочиту пажњу судови и јавна тужилаштва обратиће када се пред овим органима гоне учиниоци кривичног дела из члана 114. законика – тешко убиство детета или бремените жене, као и кривичног дела из члана 120. законика – недозвољени прекид трудноће; ако се као жртва кривичног дела из члана 121. законика-тешка телесна повреда, односно члана 122. – лака телесна повреда појави жена, као и друга кривична дела против живота и тела у којима се жена појављује као жртва.

Судови и јавна тужилаштва ће с посебном пажњом у остваривању циљева овог протокола радити на предметима у вези са кривичним делима против слобода и права човека и грађанина.

Тако ће се нарочито водити рачуна о жртвама кривичног дела из члана 128. законика–повреда равноправности, ако се због полне припадности ограничи права човека и грађанина утврђена Уставом, законима и другим прописима или општим актима или потврђеним међународним уговорима. Нарочита пажња ће се посветити када су жртве кривичних дела против полне слободe жене. Ово се нарочито односи на кривична дела из члана 178. – силовање, члана 179. – обљуба над немоћним лицем, члана 182. - недозвољене полне радње, члана 183. – подвођење и омогућавање вршења полног односа, члана 184. – посредовање у вршењу проституције, члана 185. – Приказивање прибављање и поседовање порнографског материјала и искоришћавање малолетног лица за порнографију, навођење малолетног лица на присуствовање полним радњама. Треба такође истаћи, да ће судови и јавна тужилаштва посебно обратити пажњу у предметима који су у вези са извршењем кривичних дела из главе деветнаесте Кривичног законика-кривична дела против брака и породице, нарочито кривично дело насиље у породици, ако је жртва овог кривичног дела женско лице имајући у виду да се биће овог дела састоји од примене насиља, претњи да ће се напасти живот и тело, дрског и безобзирног понашања извршиоца дела, угрожавања спокојства, телесног интегритета, душевног стања члана породице, где се као оштећено лице, а на то указују статистички подаци у вези са извршењем овог кривичног дела, најчешће јављају особе женског пола. Одредбом члана 186. Кривичног законика прописано је кривично дело гоњење за кривична дела против полне слободe, који уређује да гоњење за кривична дела из чл. 178. и 179. овог законика учињена према брачном другу и за кривично дело из члана 182. став 1. које се предузима се по предлогу.

Од нарочите важности за примену овог протокола је кривична дело из члана 194. - насиље у породици којим је прописано да (1) ко применом насиља, претњом да ће напасти на живот и тело дрским и безобзирним понашањем угрожава спокојство, телесни интегритет или душевно стање члана своје породице казниће се затвором од три месеца до три године; (2) ако је при извршењу дела из става 1. овог члана коришћено оружје, опасно оруђе или друго средство подобно да тело тешко повреди или здравље тешко наруши учинилац ће се казнити затвором од шест месеци до пет година. (3) Ако је услед дела из ст 1. и 2. овог члана наступила тешка телесна повреда или тешко нарушавање здравља или су учињена према малолетном лицу учинилац ће се казнити казном затвора од две до десет година. (4) ако је услед дела из ст. 1. и 2. овог члана наступила смрт члана

породице учинилац ће се казнити казном затвора од три до петнаест година. (5) ко прекрши мере заштите од насиља у породици које му је суд одредио на основу закона, казниће се затвором од три месеца до три године и новчаном казном.

Кршење породичних обавеза из члана 196. Кривичног законика прописано је да (1) ко кршењем законом утврђених породичних обавеза остави у тешком положају члана породице који није у стању да се сам о себи стара, казниће се затвором од три месеца до три године. (2) Ако је услед дела из става 1. овог члана наступило тешко нарушавање здравља члана породице, учинилац ће се казнити затвором од једне до пет година. (3) Ако је услед дела из става 1. овог члана наступила смрт члана породице, учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година. (4) Ако изрекне условну осуду за дело из ст. 1. и 2. овог члана, суд може одредити обавезу учиниоцу да извршава своје законом утврђене породичне обавезе. Одредбама члана 197. Кривичног законика прописано је кривично дело родоскрвњење којим је прописано пунолетно лице које изврши обљубу или са њом изједначен полни чин са малолетним сродником по крви у правој линији или са малолетним братом, односно сестром, казниће се затвором од шест месеци до пет година.

Суд ће нарочиту пажњу обратити приликом изрицања мера безбедности за кривична дела у којима је оштећена особа женског пола. Тако ће водећи рачуна о посебној заштити жртве, жене, суд водити рачуна да се изрекне одговарајућа мера безбедности извршиоцу кривичног дела имајући у виду потребу да се заштити жртва, како учинилац убудуће не би вршио кривична дела усмерена против особе женског пола. Суд ће нарочито приликом изрицања мере безбедности забрана приближавања и комуникације са оштећеним, узети у обзир социјалне, економске, психолошке и друге факторе како би се ова мера безбедности спровела у циљу заштите угрожене, односно оштећене особе.

Треба имати у виду да је Народна скупштина Република Србије усвојила Закон о забрани дискриминације («Службени гласник РС», бр. 22/09). Тако је одредбом члана 2. став 1. тачка 1) овог закона прописано да изрази "дискриминација" и "дискриминаторско поступање" означавају свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лица или групе као и на чланове њихових породица, или њима блиска лица, на отворен или прикривен начин, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима.

КРИВИЧНИ ПОСТУПАК

Законик о кривичном поступку поступку („Сл.гласник РС”,бр.72/11, 101/11, 121/12, 32/13 и 45/13)

У Законнику о кривичном поступку одредбе које се односне на заштиту посебног осетљивог сведока примењују се и у поступцима у којима су жене жртве насиља у породици и партнерским односима.

Судови и јавна тужилаштва ће нарочито обратити пажњу на примену чланова Законика о кривичном поступку приликом испитивања посебно осетљивог сведока. Чланом 103. Законика о кривичном поступку прописано је да сведоку који је с обзиром на узраст, животно искуство, начин живота, пол, здравствено стање, природу, начин или последице извршеног кривичног дела, односно друге околности случаја посебно осетљив, орган поступка може по службеној дужности, на захтев странака или самог сведока одредити статус посебно осетљивог сведока. Одредбом члана 104. Законика о кривичном поступку прописано је да се посебно осетљивом сведоку питања могу постављати само преко органа поступка који ће се према њему односити са посебном пажњом, настојећи да се избегну могуће штетне последице кривичног поступка по личност, телесно и душевно стање сведока. Испитивање се може обавити уз помоћ психолога, социјалног радника или другог стручног лица, о чему одлучује орган поступка. Ако орган поступка одлучи да се посебно осетљиви сведок испита употребом техничких средстава за пренос слике и звука, испитивање се спроводи без присуства странака и других учесника у поступку у просторији у којој се сведок налази. На исти начин посебно осетљиви сведок може се испитати и у свом стану или другој просторији, односно у овлашћеној институцији која је стручно оспособљена за испитивање посебно осетљивих лица.

Посебно осетљиви сведок не може бити суочен са окривљеним, осим ако то сам окривљени захтева, а орган поступка то дозволи водећи рачуна о степену осетљивости сведока и о правима одбране.

Против решења из ст. 1. до 3. овог члана није дозвољена посебна жалба.

ПАРНИЧНИ ПОСТУПАК

Породични закон и Закон о парничном поступку примењује су у поступцима пред надлежним судом.

Чланом 202. Породичног закона прописано је да се на поступак суда у вези са породичним односима примењују одредбе закона којим се уређује парнични поступак, ако овим законом није другачије одређено.

Породичним законом прописано је шта се сматра насиљем у продици (члан 197.).

Мере заштите које суд може одредити

Мере заштите које суд може одредити против члана породице који врши насиље су: издавање налога за усељење односно исељење из породичног стана или куће без обзира на право својине, забрана приближавања члану породице на одређеној удаљености; забрана приступа у простор око места становања или места рада члана породице; забрана даљег узнемиравања члана породице. (члан 198.)

Надлежност суда

У поступку у спору за заштиту од насиља у породици месно је надлежан, поред суда опште месне надлежности, и суд на чијем подручју има пребивалиште, односно боравиште члан породице према коме је насиље извршено. (члан 283.)

Покретање поступка-лица /органи

Поступак се покреће тужбом коју може поднети члан породице према коме је насиље извршено, његов законски заступник, јавни тужилац и орган старатељства (члан 284.).

Поступак је нарочито хитан (члан 285.)

Ако орган старатељства није покренуо поступак у спору за заштиту од насиља у породици, суд може затражити од органа старатељства да пружи помоћ у прибављању потребних доказа и да изнесе своје мишљење о сврсисходности тражене мере. (члан 286.)

Суд није везан постављеним захтевом

Суд није везан границама тужбеног захтева за заштиту од насиља у породици. Суд може одредити и меру заштите од насиља у породици која није тражена ако оцени да се таквом мером најбоље постиже заштита. (члан 287.)

Изречене мере се одмах примењују

Жалба не задржава извршење пресуде о одређивању или продужењу мере заштите од насиља у породици. (члан 288.)

Лица/органи којима се пресуда доставља

Пресуду у спору за заштиту од насиља у породици суд је дужан да одмах достави како органу старатељства на чијој територији има пребивалиште односно боравиште члан породице према коме је насиље извршено, тако и органу старатељства на чијој територији има пребивалиште односно боравиште члан породице против кога је мера заштите одређена. (члан 289.)

3. АКТИВНОСТИ ПРАВОСУДНИХ ОРГАНА И ДРУГИХ ДРЖАВНИХ ОРГАНА У ПРАВОСУЂУ

Надлежни судови и јавна тужилаштва поступају у скаладу са Уставом, законом, потврђеним међународним уговором и прописом донесеним на основу закона.

3.1. ПОСЕБНА УЛОГА И АКТИВНОСТИ ЈАВНОГ ТУЖИЛАШТВА

Улога јавног тужилаштва

Јавно тужилаштво, као један од учесника у организовању заштите и подршке женама жртвама насиља у породици и у партнерским односима, у кривичним поступцима који се воде против извршилаца кривичних дела насиља у породици, поступа у складу са својим законским овлашћењима, уз пуно поштовање права жртава ових кривичних дела, садржаних у Општем протоколу о поступању и сарадњи установа, органа и организација у ситуацијама насиља над женама у породици и у партнерским односима.

Имајући у виду постојећи законодавни оквир, јавно тужилаштво у остваривању своје Уставом и законом дефинисане надлежности, своју примарну функцију остварује кроз кривични прогон учинилаца кривичних дела и предузимање мера за заштиту уставности и законитости.

Улога јавног тужилаштва у заштити од породичног насиља од изузетног је значаја, имајући у виду да је јавно тужилаштво државни орган који има овлашћења да руководи предистражним поступком, одлучује о непредузимању или одлагању кривичног гоњења, спроводи истрагу, закључује споразум о признању кривичног дела, подиже и заступа оптужбу пред надлежним судом и предузима друге радње, у складу са правима и дужностима прописаним одредбама Законика о кривичном поступку.

Јавно тужилаштво, у случајевима насиља у породици, у складу са својим законским овлашћењима, поступа како у кривичном, тако и у прекршајном поступку, подноси тужбе и учествује као странка у парничном поступку, ради одређивања мера заштите од насиља у породици.

У ситуацијама насиља над женама, јавни тужиоци своја законска овлашћења треба да примењују увек водећи рачуна о уважавању интереса и очувању достојанства и приватности жртве, приликом првог контакта са жртвом, имајући у виду потребу изградње и очувања поверења у државне органе и институције, као и избегавање секундарне виктимизације.

Повезаност кривичног поступка са мерама Породичног закона

У поступцима за кривична дела насиља у породици, посебно су значајне одредбе Породичног закона, и то мере заштите прописане одредбом члана 198, којим је прописано да против члана породице који врши насиље, суд може одредити једну или више мера заштите од насиља у породици, којима се привремено забрањује или ограничава одржавање личних односа са другим чланом породице.

Кршење мера заштите од насиља у породици, које је суд одредио на основу закона, представља радњу извршења кривичног дела насиље у породици из чл. 194. став 5. Кривичног законика.

Јавни тужилац предлаже мере породичноправне заштите имајући у виду да је за то овлашћен Породичним закоником, има улогу странке у парничном поступку и активно покреће и учествује у парничним поступцима ради примене мера породичноправне заштите у поступцима насиља над женама у породичним и партнерским односима.

Органи којима се жртва обраћа

Закоником о кривичном поступку кривична пријава, за сва кривична дела за која се гони по службеној дужности, подноси се надлежном јавном тужиоцу, писмено, усмено или другим средством. Правилником о управи у јавним тужилаштвима, прописано је да су јавна тужилаштва дужна да организују свој рад тако да грађани могу на ефикасан начин остварити своја права и законом заштићене интересе из надлежности јавног тужилаштва, као и да су јавна тужилаштва дужна да од грађана примају поднеске или на записник узимају кривичне пријаве, предлоге и друге изјаве ради предузимања радњи на које су овлашћени.

Општи принципи и примарни циљ у процесу организовања заштите жена жртвама насиља у породици и партнерским односима

Приликом поступања, јавни тужиоци у свом раду треба да се руководе општеприхваћеним принципима у процесу организовања заштите у породици и пружања подршке жртвама, у ком смислу примарни циљ треба да буде заустављање насиља и очување безбедности жртве.

Други циљеви у процесу организовања заштите у породици

1. хитност у поступању;
2. благовремено информисање жртве о њеним правима и механизмима заштите;
3. обавештавање се врши на језику који жртва разуме
4. све време се обраћа пажња на уважавање жртвиних потреба и ставова;
5. прецизно упознавање жртве са њеном улогом у кривичном поступку.

Дужност обавештавања о сваком случају породичног насиља

Имајући у виду специфичности и комплексност насиља у породици, у циљу превенције и заустављања насиља у породици, као и заштите жртава породичног насиља, неопходно је истовремено активирање свих законом прописаних видова заштите, у ком циљу све институције које су овлашћене за покретање појединих облика заштите, треба да буду истовремено обавештене о сваком случају породичног насиља и то:

- разменом информација и мултисекторском сарадњом, која омогућава да јавни тужилац, као и остали надлежни органи који су укључени у сарадњу, буду благовремено обавештени о сваком случају породичног насиља, у циљу предузимања адекватних, ефикасних и благовремених мера.

Активности јавног тужилаштва

Јавни тужилац, као и остали државни органи и институције који су укључени у сарадњу, треба да располажу тачним и конкретним информацијама где и како се жртва може упутити на друге службе и пружаоце услуга, приступачним ресурсима за помоћ и подршку жртви и другим угроженим члановима породице, као и о праву жртве на компензацију у кривичном поступку.

Обука јавних тужилаца и тужилачких помоћника

Јавно тужилаштво, као један од учесника у организовању заштите и подршке женама жртвама насиља у породици и партнерским односима, спроводи континуирану обуку јавних тужилаца и тужилачких помоћника, ради ефикасног и доследног спровођења законских овлашћења, препознавања насиља у породици, осигурања безбедности и заштите права жртава, као и специјализације јавних тужилаца који поступају у случајевима насиља у породици.

Евиденције о случајевима насиља над женама у породици

У циљу квалитетног и ефикасног поступања, јавна тужилаштва на начин прописан законом и Правилником о управи у јавним тужилаштвима, воде евиденцију о случајевима насиља над женама у породици.

3.2. ПОСЕБНА УЛОГА И АКТИВНОСТИ СУДОВА

Улога и поступање судија

У предметима везаним за насиље у породици, који подразумевају и насиље над женама жртвама насиља у породици и партнерским односима, судије поступају тако:

- да без изузетка поштују обавезу хитности у поступању;
- да се благовремено припреме за поступање и темељно сагледају околности догађаја у сваком од таквих предмета;
- да према жртви поступају уз поштовање њене личности, са посебном пажњом, стрпљењем, тактом и израженим разумевањем за положај и стање у којем се она налази;
- да се при саслушању према жртви поставе са поверењем, да јој омогуће довољно времена за неометано и детаљно изјашњење, без непотребног прекидања, притиска, неодобравања или претераног саучествовања;
- да своје знање и вештине у поступању употребе за откривање узрока и појавних облика насиља јер од тих информације зависи процена о најефикаснијем начину заштите жртве и мерама које је нужно предузети;
- да жртви, у зависности од њених потреба или стања у којем се налази а независно од фазе судског поступка, предоче који све видови заштите постоје и којим институцијама или организацијама се може обратити односно да у било ком делу поступка затраже помоћ од Учесника у поступку заштите или од потписника Посебног протокола ако то жртва није сама способна да учини;
- да према властитој процени личности жртве, степена душевне развијености, осетљивости и стања у којем се она налази, као и према информацијама прибављеним од других Учесника у поступку заштите, увек када је то могуће заштите жртве од секундарне виктимизације омогућавањем изјашњења без непосредног присуства насилника, применом техничких средстава, у присуству стручних лица итд.;
- да на разумљив и јасан начин објасне жртвама ток и правила поступка и, посебно, да при изрицању одговарајућих мера заштите од насиља у породици жртвама предоче њихово значење, промене које се тиме производе и могуће ризике;
- да број долазака жртве у суд сведу на неопходну меру,
- да својим ауторитетом обезбеде поштовање достојанства жртве од стране осталих запослених у суду;
- да када у неком другом судском поступку дођу до сазнања да се догодило насиље у породици односно насиље над женама у породици и партнерским односима одмах поступе по израђеном упутству или инструкцији суда.
- Председници судова поступају тако:
- да у сарадњи са осталим Учесницима у поступку заштите жртава израде Посебне протоколе свеобухватне заштите жртава на локалном нивоу;
- да у сарадњи са осталим Учесницима у поступку заштите жртава, у форми обавештења, информатора или неког другог облика писане информације,

- грађанима који посећују суд учине доступним основне податке о томе шта све представља насиље у породици/над женама-који су његови облици, како се оно препознаје, када постоји обавеза пријављивања насиља, коме се оно може пријавити (са детаљним информацијама о месту где се Учесници у поступку заштите жртава налазе, бројевима телефона полиције, тужилаштва, центара за социјални рад, сигурних кућа, других организација), које мере се у поступку заштите жртава могу изрећи и друго;
- да обезбеде едукацију судија и осталих запослених у вези са насиљем у породици/над женама;
 - да у сарадњи са Министарством правде учествују у изради правилника или друге врсте акта којим би се на нивоу Републике Србије обезбедило једнообразно праћење, евидентирање и статистичка обраде података о насиљу у породици/над женама, са могућношћу приступа тим подацима свих Учесника у поступку заштите) који стоје у ланцу заштите, уз одговарајућа ограничења,
 - да својом функцијом обезбеде доследно поштовање одредби Протокола од стране судија и свих осталих запослених у суду
 - да предложи институт заштитног надзора на основу члана 71. Кривичног законика кад год је то сврисходно.

Улога правосудне страже

Обавеза правосудне страже односи се пре свега на осигурање безбедности жртава насиља када се оне налазе у правосудним објектима, независно од тога која се врста поступка води и независно од тога да ли се заштита тражи или не, на поступање према жртвама уз поштовање њиховог достојанства и на однос у којем се жртвама даје осећај сигурности. Као судско особље правосудна стража такође има обавезу поступања према израђеном упутству – инструкцији суда кад год у обављању својих послова дође до сазнања да се насиље над женама-у породици и у партнерским односима догодило.

Улога судског особља

Особље суда дужно је да се према жртвама насиља у породици опходи са пажњом и разумевањем, уз поштовање њихове личности, и да кад год у свом раду дођу до сазнања о насиљу или имају сумњу да се оно догодило поступе по инструкцијама – упутству суда.

3.2.1. ПОСЕБНА УЛОГА И АКТИВНОСТИ ПРЕКРШАЈНИХ СУДОВА

Осим наведених улога и активности судова у тачки 3.2. препознаје се и посебна улога прекршајних судова.

Прекршајни суд је значајан партнер у препознавању случајева насиља над женама у породичним и партнерским односима. Овај орган често решава граничне случајеве прекршаја и насиља над женама као облика породичног насиља, понекад и саме случајеве овог насиља када нису препознати као такви од стране полиције као кривично дело. У таквим случајевима потребна је сарадња између прекршајног

суда, јавног тужиоца и центра за социјални рад како би се жртви обезбедио потпуни и адекватни вид заштите.

3.3. ЗАЈЕДНИЧКЕ АКТИВНОСТИ У ВЕЗИ СА ПРИМЕНОМ ОПШТЕГ ПРОТОКОЛА

Осим дужности прописаних Уставом, законом потврђеним међународним уговором и прописом донесеним на основу закона, овим Протоколом утврђују се и друге активности које треба да допринесу циљевима овог Протокола.

1. Судови и јавна тужилаштва ће Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела, Закон о програму заштите учесника у кривичном поступку, Закон о прекршајима, Закон о заштити података о личности, Закон о посебим мерама за спречавање вршења кривичних дела против полне слободе према малолетним учиниоцима („Службени гласник РС”, број 32/13), примењивати са нарочитом пажњом у поступцима у којима су жене жртве насиља у породици и партнерским односима;
2. Представници судова и јавних тужилаштва ће наставити активности у циљу информисања, обавештавања и едукације свих заинтересованих носилаца правосудних функција и других заинтересованих лица у судовима и јавним тужилаштвима у вези са насиљем у породици и партнерским односима кроз сарадњу са Учесницима у поступку заштите и кроз обуке које организује Правосудна академија;
3. Судови и јавна тужилаштва обезбеђују статистичке евиденције података о случајевима насиља жена у породици и партнерским односима у складу са законом;
4. судови и јавна тужилаштва израђују упутства или инструкције за своје запослене у циљу стицања основних знања о појави насиља над женама у породици и партнерским односима, препознавања жртава насиља над женама и поступања у случајевима сумње да су се сусрели са жртвом насиља над женама у породици и партнерским односима у обављању свакодневних радних обавеза из свог делокруга у просторијама у оквиру правосудног објекта;
5. Имајући у виду да је право и дужност свакога да пријави насиље у породици, односно да је непријављивање насиља кривично дело, запослени у правосудним органима које има сазнање о извршеном кривичном делу насиља у породици дужно је да поднесе кривичну пријаву надлежним институцијама и органима.

4. ПОСЕБНА УЛОГА И АКТИВНОСТИ МИНИСТАРСТВА ПРАВДЕ И ДРЖАВНЕ УПРАВЕ

У складу са чланом 55. Закона о уређењу судова по притужбама грађана поступа председник суда. Одредбом члана 8. Закона о уређењу судова и члана 9. Судског пословника прописано је право странке и другог учесника у судском

поступку да поднесе притужбу на рад суда када сматра да се поступак одуговлачи да је неправилан или да постоји било какав утицај на његов ток и исход.

По притужбама које се односе на спорове у вези са насиљем у породици а самим тим и насиље над женама жртвама насиља у породици и партнерским односима које су поднете Министарству према Годишњем плану надзора Одељења за надзор у правосудним органима поступа се приоритетно.

Одељење врши прибављање извештаја о току поступка.

Државни службеник који је задужен предметом насиља над женама у породици и партнерском односу дужан је да са нарочитом пажњом прати ток поступка и у случају да утврди да се у предмету притужбе поступак одуговлачи или на то укаже притужила (притужилац), затражи извештај о разлозима одуговлачења поступка или укаже на потребу непосредног надзора у конкретном предмету, који се организује у складу са годишњим планом надзора. О извршеном надзору обавештавају се суд у којем се врши надзор, непосредно виши суд и Врховни касациони суд.

У вези са овим или другом врстом предмета који обрађује, државни службеник који опажањем или добијањем информације да је лице са којим комуницира жртва насиљем, дужан је да том лицу пружи све врсте информација о заштити физичког и психичког интегритета са пажњом и разумевањем да је такво лице у посебном положају.

Министарство у оквиру надзора Одељења за надзор у правосудним органима приоритет плана надзора односи се на ток поступка у предметима насиља у породици. Министарство може наложити судској управи континуирано праћење предмета са обавезом да се Министарство обавештава о току поступка и предузетим мерама из надлежности судске управе до окончања предмета који се односе на насиље над женама жртвама насиља у породици и партнерским односима.

Министарство води послове статистике и аналитике у смислу података о случајевима насиља над женама у породици и партнерским односима.

5. ПОСЕБНА УЛОГА И АКТИВНОСТИ ПРАВОСУДНЕ АКАДЕМИЈЕ

У складу са циљем оснивања Правосудне академије да допринесе професионалном, независном, непристрасном и ефикасном обављању судијске и тужилачке функције и стручном и ефикасном обављању послова судског и тужилачког особља а у оквиру својих делатности Правосудна академија може узети учешћа у борби против овог облика дискриминације и кршења основног људског права на живот и безбедност тако што организује и спроводи обуку стручног усавршавања судског и тужилачког особља у складу са програмом обуке и врши друге послове у складу са законом којим се оснива Правосудна академија, а тичу се насиља над женама у породици и партнерским односима.

Правосудна академија може издати публикације и обављати истраживачко аналитичке послове и сарађивати са научним институцијама у вези са насиљем над женама у породици и партнерским односима.

Правосудна академија у оквиру делатности прикупљања и обраде судске праксе у вези са поступцима насиља над женама у породици и партнерским односима сарађује са Ученицима у поступку заштите.

У оквиру организације и спровођења почетне обуке у делу који се односи на професионална знања и вештине у циљу оспособљавања корисника обуке да овладају знањима и вештинама потребним за квалитетно и ефикасно вршење правосудних функција Правосудна академија може кроз теме вештине комуникације и судске психологије организовати и спроводити предавање о начину поступања и комуникације, саслушања жртве, странака и сведока у поступцима насиља над женама у породици и партнерским односима.

У оквиру организације и спровођења почетне обуке посебно се обрађује тема Посебна знања носилаца правосудних функција у области заштите од дискриминације, родне равноправности и насиља у породици и то кроз следеће активности:

- Насиље у породици којим се полазници обуке упознају са домаћим и међународним прописима о заштити од насиља у породици са обрадом норми које се односе на поступање тужилаштва и суда и студијом случаја;
- Заштита од дискриминације којим се полазници упознају са домаћим и међународним прописима о заштити од дискриминације, са обрадом норми које се односе на поступање тужилаштва и суда и студијом случаја;
- Родна равноправност којим се полазници упознају са домаћим и међународним прописима о родној равноправности, са обрадом норми које се односе на поступање тужилаштва и суда и студијом случаја.

Правосудна академија у оквиру обука судијских и тужилачких помоћника и обука тужилачког и судског особља у циљу стицања знања и вештина ради стручног и ефикасног обављања послова може посебно обрадити тему у вези са насиљем над женама у породици и партнерским односима, начином препознавања, откривања да је жена жртва насиља као и пружања помоћи у оквиру правосудних објекта у складу са законом.

6. САРАДЊА ИЗМЕЂУ УЧЕСНИКА У ПОСТУПКУ ЗАШТИТЕ

Сарадња између установа социјалне заштите, посебно центара за социјални рад, полиције, тужилаштва, судова и здравствених установа обезбеђује систем заштите са циљем појединачног и координисаног интервенисања и ефикасног решавања проблема насиља над женама у породици и партнерским односима.

Сарадња институција се остварује у сваком конкретном случају насиља над женама

Мултисекторска сарадња омогућава да јавни тужилац као и остали Учесници у поступку буду благовремено обавештени о сваком случају насиља над женама и да по добијању информације, заједнички сагледају пријављени случај, препознају облик и интензитет насиља, процене степен угрожености жртве и утврде мере које треба предузети у циљу најбоље заштите жртве. Основни циљ овакве сарадње је утврђивање степена угрожености жртве и благовремено предузимање

одговарајућих мера. На овај начин обезбеђује се примена хитних мера које треба тренутно да зауставе насиља над жртвом као и заштиту и збрињавање жртве.

У циљу остваривања мултисекторске сарадње потребно је да се одржавају редовни састанци између јавног тужиоца, судија прекршајних судова за прекршаје, службеника полиције и центара за социјални рад и то за сваки конкретни случај насиља над женом у породици и партнерским односима. Циљ ових састанака је заједничко разматрање конкретног случаја, утврђивање адекватне мере за конкретан случај, давање одговарајућих упутстава, утврђивање да ли има елемената кривичног дела или прекршаја и са тим у вези подношење кривичне пријаве или захтева за покретање прекршајног поступка

Посебне евиденције

Судови и јавна тужилаштва сарађују са Учесницима у поступку заштите у изради и вођењу посебних евиденција случајева који се односе на насиље над женама у породици и партнерским односима одређених на основу различитих критеријума, а нарочито одређених по полу, старости (жене/девојчице), брачни/ванбрачни партнер, дете сведок насиља у породици, назначана релација жртве и починиоца и др. Посебне евиденције воде се у вези са бројем поднетих кривичних пријава, покренутих кривичних и прекршајних поступака, поступака за лишавања родитељског права, поступака за доношење привремене мере принудног лечења, ванпарничних поступака за лишавања починиоца пословне способности, поступака за заштиту права детета као и других поступака и података у вези са поступцима насиља над женама у партнерским и породичним односима.

Сарадња у поступцима по притужбама у вези са споровима насиља над женама

Министарство по пријему представки и притужби у вези са споровима насиља над женама у породици и партнерских односа одмах доставља обавештење о овим предметима са фотокопијом предмета Заштитнику грађана и Министарству за рад и социјалну политику ради информисања и праћења, као и ради покретања одређених активности и радњи у вези са овим предметима.

Сарадња јавног тужилаштва са учесницима у поступку

Сарадњу са осталим учесницима у процесу заштите жена у случајевима насиља у породици и партнерским односима, јавно тужилаштво остварује на основу своје законом дефинисане улоге и овлашћења, а у складу са Законом о јавном тужилаштву, којим је прописана дужност судова, других државних органа, органа локалне самоуправе и аутономне покрајине, као и других организација и правних лица да јавном тужилаштву на његов захтев достављају списе и обавештења потребна за предузимање радњи за које је надлежно, као и да јавном тужилаштву, на његов захтев, непосредно пруже објашњења и податке који су му потребни за предузимање на које је законом овлашћено.

У циљу постизања квалитетне и ефикасне сарадње надлежних органа и институција у области заштите од насиља у породици, јавни тужилац треба да координише рад са осталим државним органима, као што су полиција, центри за социјални рад и прекршајни судови, али и да успостави сарадњу са невладиним

организација које се баве заштитом и пружањем помоћи жртвама кривичних дела, па и кривичног дела насиље у породици.

Други облици сарадње

Министарство успоставља сарадњу са министарством надлежним за област родне равноправности у циљу праћења примене Правилника о евиденцији и документацији о правоснажним одлукама судова о заштити због дискриминације полова.

О судским поступцима, по поднетим представкама о ситуацијама насиља над женама у породици и партнерским односима судови упознају надлежна министарства у области унутрашњих послова, рада и социјалне политике и здравља.

Министарство надлежно за послове правосуђа и правосудни органи на које се овај Протокол односи, сарађују осим са Учесницима у поступку заштите и са сигурним кућама, удружењима грађана, фондацијама и задужбинама и другим невладиним организацијама чије су активности усмерене на заштиту права детета, обезбеђивање родне равноправности, заштиту жена и заштиту жртва насиља у породици и партнерским односима и друге сродне активности.

МИНИСТАР

с.р. Никола Селаковић